

EFRO
EUROPEES FONDS
VOOR REGIONALE
ONTWIKKELING

**Staatssteunrichtlijnen
voor
EFRO-subsidieontvangers**

Medegefinancierd door
de Europese Unie

Disclaimer: dit document bevat richtlijnen over hoe om te gaan met staatssteun kwesties in EFRO-projecten. De informatie die in deze handleiding wordt gegeven, dient slechts als leidraad voor de gebruiker en kan niet beschouwd worden als juridisch advies. Het Agentschap voor Innoveren en Ondernemen aanvaardt geen aansprakelijkheid voor het gebruik van de inhoud van dit document. Linken naar de relevante Europese publicaties worden vermeld op de gepaste plaatsen.

versie Januari 2024

INHOUD

Hoofdstuk I Wat is staatssteun?

Hoofdstuk II Een staatssteun analyse uitvoeren

Hoofdstuk III Staatssteun managen in projecten van het Europees Fonds voor Regionale
Ontwikkeling

Annex 1 De staatssteunregelgeving

Annex 2 AGVV overzicht meest toepasbare artikels EFRO-Vlaanderen 2021-2027

Annex 3 Nuttige links

Hoofdstuk I Wat is staatssteun?

Staatssteun kan zich voordoen in alle gevallen waarin staatsmiddelen gebruikt worden om 'selectieve' steun toe te kennen aan een onderneming. De Europese financiering die overgedragen wordt aan de lidstaat wordt eveneens als 'staatsmiddelen' beschouwd.

De toegekende 'steun' bevoordeelt de onderneming ten opzichte van andere ondernemingen. Dit kan concurrentieverstorend werken wat, als een bedreiging voor het functioneren van de interne Unie markt, moet worden vermeden.

De basisprincipes zijn afkomstig uit **artikel 107** en **108** van het Verdrag betreffende de werking van Europese Unie, zoals de post-Lissabon versie van het Verdrag bekend staat.

Steun is 'onwettig' tenzij deze steun 'verenigbaar' is met de interne markt.(dit is binnen Europa) zoals vastgesteld in het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie.

Steun is automatisch verenigbaar onder **artikel 107(2)** wat zelden of nooit zal voorvallen voor wat betreft de Europese structuur- en investeringsfondsen. Steun kan beschouwd worden als verenigbaar in bepaalde omstandigheden vastgelegd in **artikel 107(3), (a)-(e)**.

In Artikel 108 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie worden de uitgebreide bevoegdheden van de Commissie ten aanzien van staatssteun vastgelegd.

Het is de **juridische verantwoordelijkheid van de subsidieontvanger** om na te gaan of hij voldoet aan de regels van het staatssteunrecht. Tijdens het project moet de EFRO-subsidieontvanger verantwoordelijkheid nemen en staatssteunkwesties, voortkomend uit het project, managen. Dit kan bijvoorbeeld door het verzamelen van de juiste informatie - en bewijsmateriaal die de voorwaarden van een mogelijke vrijstelling moeten aantonen.

Onverenigbare staatssteun is het snelst groeiende reden voor terugvordering binnen de Europese structuur- en investeringsfondsen.

Indieners vinden het vaak nuttig om gespecialiseerd juridisch advies in te winnen wanneer ze hun projectontwerp volgens de vereisten van het staatssteunrecht willen ontwerpen. Subsidieontvangers kunnen zich niet louter beroepen op de adviezen van het Agentschap voor Innoveren en Ondernemen of de provinciale contactpunten voor de aanwijzing of een activiteit al dan niet voldoet aan de wettelijke staatssteunregels. Het is echter wel nuttig voor alle betrokkenen indien een dialoog over de verschillende mogelijkheden voor een indiener, op zoek naar een conforme aanpak, kan worden opgezet.

De richtlijnen kunnen, indien de omstandigheden dit vereisen, geüpdatet worden. Het zal enige tijd vragen om de nieuwe Algemene groepsvrijstellingsverordening in de praktijk te brengen. (meer hierover in een volgend hoofdstuk). De Europese Commissie heeft werkgroepen opgericht, zoals

die rond lokale infrastructuur, om kwesties te evalueren en standpunten van de lidstaten in overweging te nemen.

Er worden op het eind van dit document een aantal nuttige linken naar Europese Unie informatie opgenomen.

Hoofdstuk II Een staatssteun analyse uitvoeren

Artikel 107 (1) van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie bepaalt dat:

“Behoudens de afwijkingen waarin de Verdragen voorzien, zijn steunmaatregelen van de staten of in welke vorm ook met staatsmiddelen bekostigd, die de mededinging door begunstiging van bepaalde ondernemingen of bepaalde producties vervalsen of dreigen te vervalsen, onverenigbaar met de interne markt, voor zover deze steun het handelsverkeer tussen de lidstaten ongunstig beïnvloedt.”

Niet alle overheidsfinanciering wordt beschouwd als staatssteun. Enkel een maatregel die voldoet aan alle voorwaarden die nader zijn uitgewerkt in artikel 107 (1) van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie, wordt geschouwd als zijnde staatssteun.

In dit hoofdstuk wordt een vereenvoudigde test aangeboden, die gebruikt kan worden bij het maken van een snelle staatssteun analyse om na te gaan of er al dan niet sprake is van staatssteun in het project.

STAP 1 Identificeer alle potentiële begunstigden

De staatssteunregels zijn van toepassing op zowel de **beoogde** als de **niet beoogde begunstigden** van een maatregel. Vooraleer je een assessment uitvoert, is het noodzakelijk om alle organisaties te identificeren die een voordeel kunnen halen uit het EFRO-project.

Het kan noodzakelijk zijn om stap 2 tot en met 7 te doorlopen voor elke potentiële begunstigde van de staatssteun en **niet enkel voor de organisatie die de steun aanvraagt**.

In sommige projecten stromen fondsen door van de subsidiebegunstigde naar andere organisaties, mogelijks in de vorm van betalingen onder contract voor werken, goederen of diensten. Vaak zijn deze contracten aanbesteed en als gevolg daarvan wordt een marktprijs betaald voor de werken, goederen of diensten.

Maar waar bijvoorbeeld een incubator firma gebruik mag maken van een werkplaats gecreëerd door de projectactiviteiten zonder kost of onder de marktwaarde is meer dan waarschijnlijk sprake van staatssteun. Merk op dat het gebruik van fondsen voor de aanbesteding om de werkplaats te bouwen (in dit voorbeeld) nog steeds een element van staatssteun kan omvatten in hoofde van de verdere gebruikers, begunstigden, de persoon of organisatie indien deze de werkplaats vrij van huur of onder de marktwaarde kan huren voor een bepaalde periode (zie eveneens het luik rond de-minimis steun hieronder). Het fonds zal hier dus eveneens rekening moeten houden.

Wanneer alle begunstigden geïdentificeerd zijn, is het handig om voor stap 2 tot 7 een rooster op te maken. Hieronder een illustratief voorbeeld:

Potentiële begunstigden	Aanvrager (promotor)	Constructie Bedrijf vb. bouwonderneming (overheidsopdracht voor werken, diensten)	Exploitant van de faciliteit Vb. beheerder van een fabriek (overheidsopdracht: servicecontract)	Gebruiker van de faciliteit (gratis eerste 12 maanden of tegen lagere prijs dan de marktprijs)
Een overdracht van staatsmiddelen (toelage/subsidie/zonder vergoeding) aan een onderneming	JA	NEE	NEE	JA
een voordeel	JA	NEE (marktprijs)	NEE (marktprijs)	JA, in vergelijking met andere starters
een selectief voordeel	JA	NEE-zoals hierboven		JA- zoals hierboven
potentieel om de concurrentie te verstoren	JA	NEE-zoals hierboven		JA
beïnvloed de handel tussen lidstaten	IN PRINCIPE			IN PRINCIPE

Sommige projecten bestaan uit een aantal verschillende activiteiten. In dergelijk geval moet erop toegezien worden, dat het voordeel verkregen uit elke activiteit in aanmerking wordt genomen bij het uitvoeren van een staatssteun analyse.

STAP 2 Is er een overdracht van overheidsmiddelen ?

Staats- of overheidsmiddelen zijn elke vorm van financiering of ondersteuning die toebehoren aan een lidstaat of die afkomstig is uit financiering, gecontroleerd door een lidstaat.

In de meeste gevallen is duidelijk wanneer een overdracht van overheidsmiddelen plaatsvond. Bijvoorbeeld: alle EFRO-projecten brengen een overdracht van staatsmiddelen met zich mee omdat een subsidie toegekend wordt aan de subsidiebegunstigde. (Ofschoon deze in de vorm van een gedeeltelijke terugbetaling van de gemaakte uitgaven van de begunstigde gebeurt).

Artikel 107 (1) van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie bepaalt dat de overdracht mag gebeuren “*in welk vorm ook*”.

Er bestaan **verschillende vormen** van overdracht, zoals bijvoorbeeld:

- ✓ Een subsidie
- ✓ Een lening (met interest die lager ligt dan de referentierente van de EC, markttrente is geen staatssteun)
- ✓ Verwerven van aandelen in een onderneming
- ✓ Opleiding/consultancy geleverd met publieke middelen
- ✓ Staatsgaranties
- ✓ Schuldkwijtschelding
- ✓ De verkoop van overheidsactiva met onderwaardering
- ✓ ...

Om vast te stellen of er een overdracht plaatsvond is het doorslaggevende argument niet zozeer de vorm van de genomen maatregel maar wel **het effect** van de maatregel die in rekening wordt genomen.

In de context van EFRO, kijken we in de eerste plaats naar de subsidiesteun, maar 'downstream' transacties zoals verkopen en verhuren onder de marktprijs of zonder prijs aan een onderneming, worden eveneens beschouwd als steunmaatregelen in hoofde van de onderneming. Een bewustwording hiervan is noodzakelijk bij het opstellen of evalueren van een maatregel of project dat staatsteun omvat.

STAP 3 Is er sprake van een overdracht naar een onderneming?

Een onderneming is elke entiteit, ongeacht het juridisch statuut, die een economische activiteit uitoefent en waar potentieel een markt in vergelijkbare goederen en diensten voor is.

Een economische activiteit is elke activiteit die erin bestaat om goederen of diensten op een gegeven markt aan te bieden, en die, althans in beginsel, uitgevoerd kan worden door private actoren om winst te maken.

Wanneer een organisatie een activiteit uitvoert waarvoor het een vergoeding kan ontvangen (vergoed worden of een vergoeding aanrekenen) en concurreert tegen andere organisaties in een markt (zelfs als de markt faalt en er nauwelijks eigenlijke concurrenten bestaan) zal de organisatie voor de beoordeling van overheidssteun beschouwd worden als een onderneming.

Het kan bijvoorbeeld ook gaan om lokale overheden die grond en/of gebouwen ontwikkelen die ze bezitten, voor verkoop of verhuur, op de vastgoedmarkt of in een andere economische activiteit.

De 'ondernemingstest' wordt door de Commissie zeer breed opgevat. Er wordt geen rekening gehouden met het feit of er al dan niet een vergoeding aangerekend wordt en of de winstmarge redelijk is.

Evenmin acht zij het noodzakelijk dat de organisatie een goed doel ambieert of ruimere sociale doelstellingen nastreeft. Overheidsdiensten die deelnamen in economische activiteiten werden beschouwd als ondernemingen.

Sommige **activiteiten** zijn **niet economisch** van aard. Wanneer een organisatie enkel niet - economische activiteiten uitvoert, wordt deze niet beschouwd als een onderneming. Bijvoorbeeld een basisschool van staatswege gefinancierd.

Wanneer een organisatie zowel commerciële als niet commerciële activiteiten uitvoert, zal de organisatie beschouwd worden als een onderneming tenzij deze organisatie de geschikte boekhoudkundige stappen onderneemt om beide activiteiten van elkaar gescheiden te houden om zo elke overdracht van voordelen naar haar commerciële activiteiten te voorkomen.

Wees bewust dat in sommige staatssteun vrijstellingen de term 'onderneming' afwisselend wordt gebruikt met de term 'bedrijf'. Er zijn geen aanmerkelijke verschillen, beide begrippen hebben betrekking op de gehele organisatie (bv. een bedrijvengroep) die de activiteiten uitoefent. Het begrip onderneming, zoals opgenomen in de Europese KMO definitie (annex 1 van de AGVV) is van toepassing en bepaalt in welke gevallen er moet rekening gehouden worden met de partner- en verbonden ondernemingen.

STAP 4 Levert deze maatregel een voordeel op ?

Er is sprake van een voordeel wanneer de begunstigde in een betere positie verkeert (of de potentie heeft om dit te zijn) als gevolg van de genomen maatregel. In de meeste situaties, zoals het uitkeren van een subsidie, is het duidelijk dat een voordeel verschaft werd aan elke individuele organisatie die financiering ontvangen heeft, ten opzichte van andere organisaties die geen financiering ontvingen.

Het **beginsel van de particuliere investeerder in een markteconomie** wordt gebruikt om te zien of een transactie tussen de overheid en de particuliere sector al dan niet een voordeel inhoudt dat de begunstigde in normale marktomstandigheden niet zou krijgen en er dus een uitwisseling van eigendom plaatsvindt (aankoop van gronden/gebouwen of aandelen aan bepaalde vermogenswaarde).

Indien de staat kan aantonen dat het handelt op dezelfde wijze als een private investeerder zou doen, meestal door de investering onder dezelfde voorwaarde aan te nemen als een commercieel gericht referentiekader, wordt er vanuit gegaan dat er bijgevolg geen extra voordelen worden verkregen. Een onafhankelijke waardebeoordeling van het eigendom in kwestie regelt gewoonlijk de zaak.

Een lening die toegekend wordt aan een referentiepercentage toegepast door de EC (in bepaalde gevallen al dan niet verhoogd met een aantal basispunten), wordt beschouwd als zijnde 'tegen marktvoorwaarden'.

Een correct gepubliceerde open aanbestedingsprocedure die gebruikt wordt om een leverancier van goederen, werken of diensten te selecteren zal de leveranciers meestal toelaten om buiten het bereik van de staatssteunregels te blijven op grond van het feit dat hun voordeel verkregen werd op basis van normale marktomstandigheden.

Merk op dat deze aanpak enkel staatssteun op het niveau van de leverancier tenietdoet en dat elke partij die geniet van de aanbestede goederen, werken of diensten moet beschouwd worden als een afzonderlijke potentieel begunstigde in het kader van de staatssteun.

STAP 5 Is het voordeel selectief?

Een voordeel is selectief waar het beperkt wordt tot een individuele begunstigde of begunstigten. Het alternatief is een algemene maatregel wat betekent dat de maatregel toegepast wordt op dezelfde manier bij alle ondernemingen, over alle sectoren heen in een lidstaat.

Bijvoorbeeld een belastingvermindering onder dezelfde voorwaarden toegestaan aan alle bedrijven in België, is een algemene maatregel die geen selectief voordeel inhoudt.

Bij de beoordeling of een maatregel al dan niet selectief is, zal de EC niet enkel kijken naar **de intentie** van een maatregel maar zal ze eveneens onderzoeken of er bepaalde elementen van de maatregel meer voordeel opleveren voor specifieke ondernemingen of sectoren.

Het is heel uitzonderlijk dat een EFRO-subsidie als algemene maatregel kan beschouwd worden. Niettegenstaande de mogelijkheid om te reageren op een EFRO oproep open staat voor alle geïnteresseerden, gebeurt het toekennen zelf van de steun aan een individuele begunstigde.

STAP 6 Is er potentiële concurrentieverstoring?

Artikel 107 (1) van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie bepaalt wanneer een maatregel het potentieel heeft om de concurrentie te verstoren. Er is geen vereiste om te kwantificeren of om een werkelijke verstoring op andere wijze aan te tonen.

Om te bepalen of de concurrentie verstoord wordt, is het nodig om de markt te identificeren waarbinnen een onderneming opereert. De markt is de geografische zone waarbinnen de ondernemingen met elkaar in competitie gaan om marktaandeel te winnen.

Marktverkenning houdt een grondig onderzoek in van de aard van de aangeboden goederen en diensten evenals de vestiging en invloed van concurrenten en klanten.

De Europese Commissie heeft een brede kijk op wat een markt wordt genoemd, daarom is het aan te raden een zelfde benadering te gebruiken. Een vaak gemaakte fout in het maken van een marktanalyse is een assessment te baseren op een arbitraire regionale afbakening.

Bijvoorbeeld: terwijl het correct is te zeggen dat er geen markt is in Vlaanderen voor de productie van racewagens, zal de aard van diegene die een racewagen zou kopen hoogst waarschijnlijk betekenen dat de markt internationaal zal zijn.

Eens de markt geïdentificeerd werd, is het nodig om na te gaan of de begunstigde in een betere positie verkeert, vergeleken met zijn commerciële concurrenten, als gevolg van de maatregel.

Zelfs een klein steunbedrag heeft vermoedelijk het potentieel om de markt te verstoren.

Bij de uitvoering van een Europees (structureel en investeringsfonds) operationeel programma binnen een specifieke prioriteits-as, waar de lidstaat verplicht wordt om bij te dragen aan een productieve investering over een breed scala aan economische gebieden, is het moeilijk om zich omstandigheden voor te stellen waar steun aan een onderneming niet het potentieel zou hebben de markt te verstoren.

STAP 7 Wordt de handel tussen lidstaten beïnvloed?

In gevallen waar de markt waarbinnen de onderneming opereert internationaal is, bijvoorbeeld het verkopen via het internet, is er een effect op de handel tussen de lidstaten.

Opnieuw, zelfs vrij bescheiden steunbedragen kunnen de handel tussen de lidstaten beïnvloeden.

Situaties waarbij een maatregel de handel tussen de lidstaten niet beïnvloed, ontstaan waar een onderneming betrokken is bij een erg lokale activiteit.

Bijv. De toekenning van een beperkte subsidie van 10.000,00 EUR. aan een lokale haarkapper.

Het is zeer onwaarschijnlijk dat deze steun de handel tussen de lidstaten zal beïnvloeden. Dit omdat de markt voor de dienst erg beperkt is en het erg onwaarschijnlijk lijkt dat klanten de verplaatsing zullen maken naar een andere lidstaat enkel om gebruik te maken van deze dienst. Merk op dat de steun in dit voorbeeld ook beperkt is, zodat gebruik kan gemaakt worden van de 'de minimis' steun.

Waar het niveau van de steun hoger ligt en de steun een grotere kans heeft om een breder effect op de gemeenschap te hebben, is het minder waarschijnlijk dat er geen effect zou zijn op de handel tussen lidstaten. In deze context moet wellicht een DAEB (Dienst van Algemeen Economisch Belang) worden overwogen. Andere voorbeelden van een maatregel die de handel tussen de lidstaten niet beïnvloeden zijn bijvoorbeeld verbeteringen aanbrengen aan een zwembad dat enkel gebruikt wordt door de plaatselijke bevolking, investeringen in lokale musea,....

Conclusies

- ✓ Identificeer alle potentieel begunstigden en doorloop vervolgens stap 2 tot 7 voor elke geïdentificeerde begunstigde.
- ✓ Alleen wanneer een maatregel voldoet aan alle voorwaarden van 2 tem 7 is er sprake van staatssteun.
- ✓ Een aanvrager van EFRO-subsidies wordt aangeraden om de staatssteuntest uit te voeren bij aanvang van het projectontwerp. Deze test kan herhaald worden voor de indiening om er zeker van te zijn dat de analyse nog steeds accuraat is.
- ✓ De aanvrager ontwerpt het project best op een manier dat het project voldoet aan de bepalingen voorzien in de algemene groepsvrijstellingsverordening.
- ✓ Een goede EFRO-aanvraag werkt zich door alle potentiële begunstigden van de staatssteun heen (stap 1) en levert een logica voor het al dan niet aanwezig zijn van staatssteun (stap 2 tot 7). Wanneer er staatssteun aanwezig is in een maatregel, moet in het aanvraagformulier de stappen uitgelegd worden die de aanvrager volgt om te voldoen aan de regelgeving en welke praktische stappen de aanvrager zal nemen om aan de voorwaarden van de gekozen uitzondering te voldoen.
- ✓ Meeste aanvragers van EFRO-steun houden een gedateerde en ondertekende analyse bij van de gemaakte staatssteunanalyse, inclusief de analyse van de potentieel begunstigden die niet geïdentificeerd werden als ontvanger van de steun. Deze analyse kan gebruikt worden in geval van een onderzoek door de EC (DG COMP).

Hoofdstuk III Staatssteun managen in projecten van het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling

Het proces omschreven in hoofdstuk 2 biedt een aanvrager van EFRO steun de mogelijkheid te identificeren of een van de subsidiebegunstigden van het project staatssteun ontvangt.(inclusief diegene een niveau onder de initiële subsidie ontvanger).

Het toekennen van staatssteun is onwettig tenzij:

- *Het project wordt, overeenkomstig de vrijstelling die de EC toegelaten als zijnde verenigbaar met de gemeenschappelijke Europese markt, uitgevoerd.
(De meeste steun moet onder deze vrijstellingen vallen of projecten moeten aangepast worden zodat de vrijstelling geldt.).*

OF

- *Het project werd individueel goedgekeurd door de EC, via de aanmeldingsprocedure, als zijnde verenigbaar met de Europese gemeenschappelijke markt en wordt uitgevoerd overeenkomstig de voorwaarden van de goedkeuring. (een steeds zeldzamer optie).*

Dit hoofdstuk beschrijft het selectieproces die een EFRO steunaanvrager kan gebruiken om de geschikte staatssteunregeling te selecteren die hem/haar toelaat het EFRO-project rechtmatig uit te voeren.

Het is zeer gebruikelijk dat een EFRO-project staatssteun toekent aan een of meerdere begunstigden. Ervaring toont dat de aanvragers die vanaf het begin een proces uitwerken om de steunregeling te beheren, het meest succesvol zijn in het verenigbaar maken van de steun en het voorkomen dat die teruggevorderd moet worden.

Indien aan de voorwaarden van een vrijstelling niet voldaan wordt, is de staatssteun niet verenigbaar.

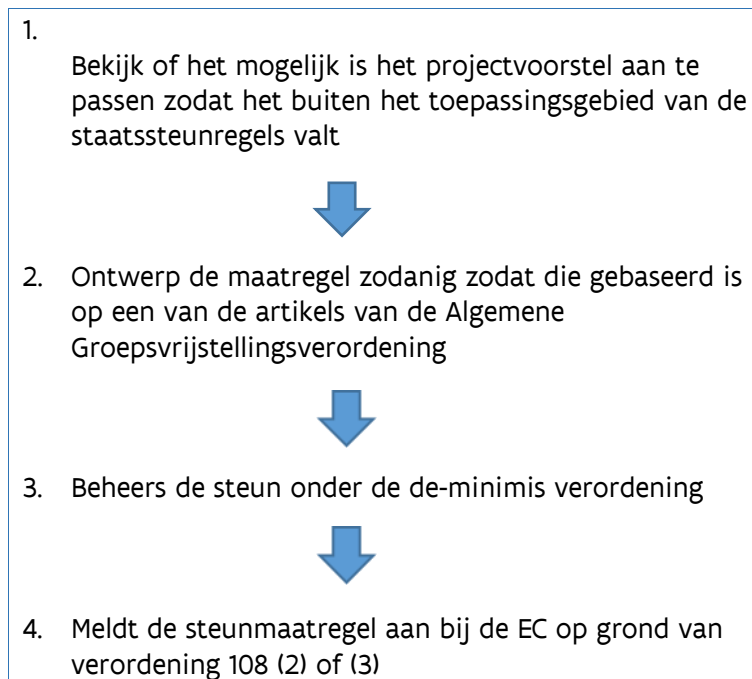
Daarom is het ten stelligste aan te raden dat subsidieaanvragers een contactpersoon aanduiden die de verenigbaarheid in het oog houdt en verzekert dat alle personeel betrokken bij het monitoren van de staatssteun, de voorwaarden van de vrijstelling gelezen hebben.

Verenigbaarheid is een vraagstuk dat moet worden aangepakt gedurende de volledige levensduur van het project; wijzigingen en aanpassingen aan het budget en de financieringsstromen kunnen de steunintensiteiten en/of de subsidiabiliteit van de kosten beïnvloeden.

Het coördineren van een correctie aanpak van de uitgavendeclaraties, zodat de juiste categorieën van kosten toegewezen worden aan de relevante staatssteunregelingen/ de minimis steun, is tijdrovend en fouten kunnen ernstige consequenties hebben voor een project.

Opties om staatssteun te managen

Bekijk waar staatssteun aanwezig is, overloop onderstaande staatsteunopties. Merk op dat in de meeste gevallen, tenzij er geen steun oplossing voor handen is, enkel optie 2 en optie 3 waarschijnlijk bruikbaar zijn:

In het proces dat je doorloopt om op een correcte manier de staatssteun te managen, is het belangrijk er zich van bewust te zijn dat sommige regels toegepast worden voor specifieke sectoren (bijvoorbeeld: postdiensten, staal, steenkool, scheepsbouw, synthetische vezels, transport). Over het algemeen zijn deze sectorale regels niet toepasbaar in de context van het EFRO-fonds (omdat EFRO niet ter beschikking staat van deze sectoren).

Merk op dat er bovengrenzen (drempels die niet overschrijden mogen worden, zie art. 4) zijn aan de steun die toegekend wordt aan een individuele onderneming onder veel (vrijstelling)artikelen in de Algemene groepsvrijstellingsverordening.

Er zijn eveneens regels voor de steunpercentages in relatie tot de subsidieerbare kosten (beter bekend als 'steunintensiteit') die gegund kunnen worden, die varieert afhankelijk van de grootte van de onderneming aan wie de steun wordt toegekend.

Het bewaren van bewijsstukken is in deze erg belangrijk. Individuele steuntoekenning voor een bedrag boven 100.000 EUR zal gepubliceerd worden op een (EFRO)website of webpagina.

OPTIE 1: Voorstel aanpassen zodanig dat het buiten het toepassingsgebied valt van artikel 107 (1) van het Verdrag betreffende de werking van de EU.

Waar mogelijk zou een EFRO steunaanvrager moeten bekijken of het mogelijk is om een project te herstructureren zodat het projectvoorstel buiten een of meer criteria valt van de staatssteuntest (hoofdstuk II, stap 2 tot 7). Het is veel eenvoudiger om een project te herstructureren in een vroeg stadium van zijn ontwikkeling.

OPTIE2: Een maatregel nemen onder een staatssteunregime goedgekeurd op basis van de AGVV

De **algemene groepsvrijstellingsverordening (AGVV)** bestaat uit een reeks kant-en-klare staatssteun uitzonderingen waarbij het toekennen van staatssteun die onder bepaalde drempels vallen, gerechtvaardigd is. Ze werden gebaseerd op voorgaande analyses, adviezen, beslissingen en aanbevelingen van de commissie en maken deel uit van een beleidsinitiatief om de staatssteunregels te vereenvoudigen en te moderniseren.

Als Europese verordening, heeft de AGVV een direct effect binnen België (Vlaanderen) en alle EFRO-steunontvanger moeten de voorwaarden die erin opgenomen staan naleven.

De AGVV werd van kracht op 1 juli 2014 en omvat **43 types verenigbare steun** binnen een diverse reeks van sectoren.

De AGVV geldt alleen voor **transparante steun** (waar het mogelijk is om het steunbedrag te bepalen op het moment van toekenning) Dit is steeds het geval voor een toegekende subsidie voor een welbepaald bedrag. (art. 5)

Alle financiering onder de AGVV moet heel duidelijk **een stimulerend effect** kunnen aantonen. (art. 6)

Met het stimulerend effect wordt nagegaan of de staatssteun wordt gebruikt om een (fundamentele) verandering te weeg te brengen in het gedrag van de begunstigde. Een project dat reeds opgestart werd of waar al de nodige financiering reeds rond is voor de aanvraag, kan het stimulerend effect niet aantonen.

Dit wettelijk principe werd in de verordening opgenomen als een veronderstelling dat de steun *“wordt geacht een stimulerend effect te hebben wanneer de begunstigde ervan, voordat de werkzaamheden aan het project of de activiteit aanvangen, bij de betrokken lidstaat een schriftelijke steunaanvraag heeft ingediend”*. Zwaardere vereisten worden gesteld aan grote ondernemingen die moeten bewijzen aan de hand van documentatie dat het project een materiele toename kent van meerdere indicatoren als gevolg van de steun (Deze vereiste is iets minder zwaar in het geval van regionale investeringssteun (art 6 (3)(a))

Merk op dat er **uitzonderingen** zijn, op het principe van ‘stimulerend effect’, voor verschillende steun categorieën, waar het stimulerend effect geen voorwaarde vormt of geacht wordt er geen te vormen. Dit is relevant voor steun toegekend onder art. 15, 21, 22, 32, 33, 34, 44, 50, 51, 53.

De steunpercentages of intensiteiten opgesomd in de AGVV zijn wat maximum toegestaan wordt.

Merk op dat elke de minimis steun, gecumuleerd of opgeteld bij het totale steunpakket, enkel toelaatbaar is indien de steun gerelateerd is aan andere uitgaven dan deze aangevraagd onder het relevante regime (artikel 8 van de AGVV).

Er is geen verbod op **het combineren van verschillende artikels** van de AGVV in een project. Echter de cumuleringsregels betekenen dat het niet toegestaan wordt om een geheel van subsidiabele kosten dubbel te tellen onder meer dan één staatssteunvrijstelling. Daarom, indien meer dan één artikel uit de AGVV of een artikel uit de AGVV en een de minimis steun gebruikt wordt, is het noodzakelijk om een planning (kostendetail) te leveren van de subsidiabele kosten voor elk type van steun dat toegekend wordt.

Niettegenstaande de AGVV veel mogelijkheden biedt om publieke steun toe te kennen aan een project is het van belang dat alle administratieve vereisten van de relevante maatregel voldaan worden. Wanneer er steun toegekend wordt buiten de AGVV om wordt deze steun beschouwd als onrechtmatige steun en is een integrale terugbetaling verschuldigd.

OPTIE 3: Steun toegekend onder de de-minimis verordening

De de-minimis verordening laat toe om **300.000 EUR steun** toe te kennen aan een onderneming over **een periode van 3 jaar**, als een aantal administratieve stappen genomen werden.

De de-minimis steun wordt geacht te zijn verleend op het moment dat de onderneming een wettelijke recht heeft om de steun te ontvangen. (projectcontract bij projectpartner of bekendmaking deelname activiteit bij deelnemende bedrijven) de periode van 3 jaar start op het ogenblik dat dit gebeurt.

Het is van belang te weten dat de de-minimis steun betrekking heeft op de steun toegekend door de lidstaat als geheel (België). Mogelijks hebben ondernemingen eveneens steun ontvangen (als de minimis) vanuit andere programma's, eventueel ook van lokale autoriteiten of van de federale overheid. De de-minimis drempel geldt voor al deze soorten steun. De de-minimis steun verkregen in een andere lidstaat moet echter niet meegeteld worden.

Om te verzekeren dat ondernemingen niet meer dan 300.000 EUR steun toegewezen krijgen, moeten lidstaten de ontvanger voor de steuntoekenning op de hoogte brengen dat een de-minimis steunbedrag aan hen overgemaakt wordt. (met de expliciete vermelding van het totale steunbedrag en een verwijzing naar de EC verordening Nr. 2023/2831, PB L van 15.12.2023)

Er moet gewaakt worden over het feit dat de persoon die de de-minimis verklaring ondertekent gemachtigd is om de verklaring te tekenen in naam van de onderneming.

Eveneens van belang is dat het optellen van de de-minimis steun aan een onderneming niet gelimiteerd is tot het bedrijf dat de steun ontvangt, maar eveneens dat de de-minimis toegekend aan de gehele bedrijfsgroep in rekening (moet) worden genomen. De verklaring wordt opgeleverd **voor de toekenning van de steun.**

Neem de-minimis verordening zorgvuldig door. De verordening is kort en hoewel het concept van de-minimis verhoudingsgewijs simpel is, bevat de verordening toch een aantal technische vereisten, in het bijzonder de bepalingen over cumuleren (met andere vormen van steun).

Algemeen gesteld moeten kosten gevorderd als de-minimis steun best gerelateerd zijn aan een andere categorie van kosten, dan kosten waarvoor steun op basis van een andere rechtsgrond wordt aangevraagd.

OPTIE 4: Aanmelding van de steunmaatregel bij de EC op grond van verordening 108 (2) of (3)

Aanmelding is een proces uitgewerkt in **artikel 108 van het verdrag betreffende de werking van de EU** waardoor een project of een regime uitgevoerd door een publieke overheid (zoals het Agentschap Innoveren & Ondernemen) een aanvraag kan doen bij de EC voor uitdrukkelijk akkoord.

De Commissie heeft duidelijk gemaakt dat het de overgrote meerderheid van de staatsteun regelingen verwacht onder de AGVV en dat **aanvragen voor aanmeldingen buiten de AGVV exceptioneel** zijn. Het aanmeldingsproces is erg tijdrovend en vaak ook duur. Zoals met elke aanvraag is er geen garantie dat toestemming gegeven zal worden. Er kan geen publieke financiering toegekend worden aan een project tot zolang er geen uitspraak is en de nodige tijd om toestemming te verkrijgen varieert van 4 maanden tot 24 maand afhankelijk van het soort aanmeldingsaanvraag. Binnen de context van de na te leven uitgaventermijnen, vastgesteld door het EFRO-fonds, is het duidelijk dat een aanmelding niet de meest praktische aanpak is van de staatssteunkwestie.

Aanmelding zou daarom enkel gebruikt moeten worden als laatste toevlucht. Gezien het werk dat erin gestopt wordt, is het meestal enkel nuttig om een aanmelding op te starten voor grote, strategisch belangrijk projecten waar geen alternatieve vrijstelling gebruikt worden om dezelfde doelstellingen te bekomen.

ANNEX 1: DE STAATSSTEUNREGELGEVING

VERDRAG BETREFFENDE DE WERKING VAN DE EUROPESE UNIE (GECONSOLIDEERDE VERSIE)
Publicatieblad van de Europese Unie C 326/47

STEUNMAATREGELEN VAN DE STATEN

Artikel 107

(oud artikel 87 VEG)

1. Behoudens de afwijkingen waarin de Verdragen voorzien, zijn steunmaatregelen van de staten of in welke vorm ook met staatsmiddelen bekostigd, die de mededinging door begunstiging van bepaalde ondernemingen of bepaalde producties vervalsen of dreigen te vervalsen, onverenigbaar met de interne markt, voor zover deze steun het handelsverkeer tussen de lidstaten ongunstig beïnvloedt.
2. Met de interne markt zijn verenigbaar:
 - a) steunmaatregelen van sociale aard aan individuele verbruikers op voorwaarde dat deze toegepast worden zonder onderscheid naar de oorsprong van de producten;
 - b) steunmaatregelen tot herstel van de schade veroorzaakt door natuurrampen of andere buitengewone gebeurtenissen;
 - c) steunmaatregelen aan de economie van bepaalde streken van de Bondsrepubliek Duitsland die nadeel ondervinden van de deling van Duitsland, voor zover deze steunmaatregelen noodzakelijk zijn om de door deze deling berokkende economische nadelen te compenseren. Vijf jaar na de inwerkingtreding van het Verdrag van Lissabon kan de Raad op voorstel van de Commissie een besluit tot intrekking van dit punt vaststellen.
3. Als verenigbaar met de interne markt kunnen worden beschouwd:
 - a) steunmaatregelen ter bevordering van de economische ontwikkeling van streken waarin de levensstandaard abnormaal laag is of waar een ernstig gebrek aan werkgelegenheid heerst en van de in artikel 349 bedoelde regio's, rekening houdend met hun structurele, economische en sociale situatie;
 - b) steunmaatregelen om de verwezenlijking van een belangrijk project van gemeenschappelijk Europees belang te bevorderen of een ernstige verstoring in de economie van een lidstaat op te heffen; NL 26.10.2012 Publicatieblad van de Europese Unie C 326/91
 - c) steunmaatregelen om de ontwikkeling van bepaalde vormen van economische bedrijvigheid of van bepaalde regionale economieën te vergemakkelijken, mits de voorwaarden waaronder het handelsverkeer plaatsvindt daardoor niet zodanig worden veranderd dat het gemeenschappelijk belang wordt geschaad;
 - d) steunmaatregelen om de cultuur en de instandhouding van het culturele erfgoed te bevorderen, wanneer door deze maatregelen de voorwaarden inzake het handelsverkeer en de

mededingingsvoorwaarden in de Unie niet zodanig worden veranderd dat het gemeenschappelijk belang wordt geschaad;

e) andere soorten van steunmaatregelen aangewezen bij besluit van de Raad, op voorstel van de Commissie.

Artikel 108

(oud artikel 88 VEG)

1. De Commissie onderwerpt tezamen met de lidstaten de in die staten bestaande steunregelingen aan een voortdurend onderzoek. Zij stelt de dienstige maatregelen voor, welke de geleidelijke ontwikkeling of de werking van de interne markt vereist.

2. Indien de Commissie, na de belanghebbenden te hebben aangemaand hun opmerkingen te maken, vaststelt dat een steunmaatregel door een staat of met staatsmiddelen bekostigd, volgens artikel 107 niet verenigbaar is met de interne markt of dat van deze steunmaatregel misbruik wordt gemaakt, bepaalt zij dat de betrokken staat die steunmaatregel moet opheffen of wijzigen binnen de door haar vast te stellen termijn.

Indien deze staat dat besluit niet binnen de gestelde termijn nakomt, kan de Commissie of iedere andere belanghebbende staat zich in afwijking van de artikelen 258 en 259 rechtstreeks tot het Hof van Justitie van de Europese Unie wenden.

Op verzoek van een lidstaat kan de Raad met eenparigheid van stemmen beslissen dat een door die staat genomen of te nemen steunmaatregel in afwijking van de bepalingen van artikel 107 of van de in artikel 109 bedoelde verordeningen als verenigbaar moet worden beschouwd met de interne markt, indien buitengewone omstandigheden een dergelijk besluit rechtvaardigen. Als de Commissie met betrekking tot deze steunmaatregel de in de eerste alinea van dit lid vermelde procedure heeft aangevangen, wordt deze door het verzoek van de betrokken staat aan de Raad geschorst, totdat de Raad zijn standpunt heeft bepaald.

Evenwel, indien de Raad binnen een termijn van drie maanden te rekenen van het verzoek zijn standpunt niet heeft bepaald, beslist de Commissie.

3. De Commissie wordt van elk voornemen tot invoering of wijziging van steunmaatregelen tijdig op de hoogte gebracht, om haar opmerkingen te kunnen maken. Indien zij meent dat zulk een voornemen volgens artikel 107 onverenigbaar is met de interne markt, vangt zij onverwijld de in het vorige lid bedoelde procedure aan. De betrokken lidstaat kan de voorgenomen maatregelen niet tot uitvoering brengen voordat die procedure tot een eindbeslissing heeft geleid. NL C 326/92 Publicatieblad van de Europese Unie 26.10.2012

4. De Commissie kan verordeningen vaststellen betreffende de soorten van staatssteun waaromtrent de Raad overeenkomstig artikel 109 heeft bepaald dat zij van de in lid 3 van dit artikel bedoelde procedure kunnen worden vrijgesteld.

Artikel 109

(oud artikel 89 VEG)

De Raad kan op voorstel van de Commissie en na raadpleging van het Europees Parlement alle verordeningen vaststellen, dienstig voor de toepassing van de artikelen 107 en 108, en met name de voorwaarden voor de toepassing van artikel 108, lid 3, bepalen alsmede de van die procedure vrijgestelde soorten van steunmaatregelen.

ANNEX 2 AGVV overzicht meest toepasbare artikels EFRO-Vlaanderen 2021-2027

Steunmaatregel	Grote onderneming (max steun)	Middelgrote onderneming (MO) Kleine onderneming (KO) (max. steun)	Aanmeldingsdrempels (Artikel 4)
Kmo-steun/toegang tot financiering (artikelen 17 tot en met 19 quinques/artikel 22)			
Investeringssteun voor KMO's (artikel 17)	NVT	+10% MO +20% KO	8.25m EUR per onderneming per investeringsproject
Consultancy steun voor KMO's (artikel 18)	NVT	50%	2.2m EUR per onderneming per jaar
KMO-steun ten behoeve van deelneming aan beurzen (artikel 19)	NVT	50%	2.2m EUR per onderneming per jaar
Starterssteun (artikel 22)	NVT	Steun niet toegekend o.b.v. %	Zoals uitgewerkt in art. 22 (3),(4),(5)
O&O&I-steun (artikelen 25 tot en met 30)			
Steun voor onderzoek, ontwikkeling & innovatie (artikel 25)	50% industrieel onderzoek 25% experimenteel onderzoek 50% haalbaarheidsstudies	+10% MO +20% KO +15% conditionele bonus	Industrieel onderzoek: 35m EUR per onderneming/ per project Experimenteel onderzoek: 25m EUR per onderneming/ per project Haalbaarheidsstudie 8.25m EUR
Investeringssteun voor onderzoekinfrastructuur (artikel 26)	50%	50%	35m EUR per infrastructuur
Investeringssteun voor testen experimenteerinfrastructuur (artikel 26 bis)	25%	+10% MO +20% KO +5% conditionele bonus	25m EUR per infrastructuur
Steun voor innovatieclusters (artikel 27)	50% + verhoging steungebied	50% + verhoging steungebied	10m EUR per cluster
Innovatiesteun voor KMO's (artikel 28)	NVT	50%	10m EUR per onderneming per project
Steun voor proces- en organisatie innovatie (artikel 29)	15%	50%	12.5m EUR per onderneming per jaar

Steun voor milieubescherming (artikelen 36 tot en met 49)			
Investeringssteun voor milieubescherming, met inbegrip van decarbonisatie (artikel 36)	40% Daling 100% directe broeikasgasemissies 50% CCS/CCU investeringen 30%	+10% MO +20% KO + 5% verhoging steungebied	30 miljoen EUR per onderneming per investeringsproject <u>Specifieke infrastructuur</u> :(artikel 36, lid 4) 25m EUR/project
Investeringssteun voor andere energie-efficiëntie maatregelen dan in gebouwen (artikel 38)	30% + verhoging steungebied	+10% MO +20% KO + 5% verhoging steungebied	30 miljoen EUR per onderneming per investeringsproject
Investeringssteun voor energie-efficiëntie maatregelen in gebouwen (artikel 38bis)	30% algemeen 25% installatie/vervanging 1 type onderdeel gebouw 15%-20% unienormen(-18-maand)	+10% MO +20% KO + 5% verhoging steungebied +15% (prestatieverbetering 40% cfr. unienorm-18m)	Lid 7 (gecombineerd: energie en milieu) 30m EUR/ per onderneming per investeringsproject
Investeringssteun ter bevordering van energie uit hernieuwbare bronnen, uit hernieuwbare waterstof en uit hoogrenderende warmtekrachtkoppeling (artikel 41)	45% investering in productie incl. warmtepompen 30% alle overige investeringen	+10% MO +20% KO + 5% verhoging steungebied	30 miljoen EUR per onderneming per investeringsproject
Investeringssteun voor het herstel van milieuschade, de rehabilitatie van natuurlijke habitats en ecosystemen, de bescherming of het herstel van de biodiversiteit en de uitvoering van nature-based solutions ten behoeve van klimaatadaptatie en -mitigatie (artikel 45)	100% investering sanering milieuschade 70% nature based solutions	+10% MO +20% KO	30 miljoen EUR per onderneming per investeringsproject
Investeringssteun voor energie efficiënte stadsverwarming en koeling (art.46)	45%	+10% MO +20% KO + verhoging steungebied	50m EUR/ per onderneming per investeringsproject
Investeringssteun voor hulpbronnen efficiëntie en ter ondersteuning van de transitie naar een circulaire economie (artikel 47)	40%	40%+10% MO 40%+20% KO + 5% verhoging steungebied	15m EUR/ per onderneming per investeringsproject
Investeringssteun voor energie infrastructuur (artikel 48)	Steun obv funding gap analyse	Steun obv funding gap analyse	70m EUR/per onderneming/per investeringsproject
Steun voor milieustudies /consultancydiensten inzake milieubescherming en energithema's (artikel 49)	60%	+10% MO +20% KO	N.v.t.

Overige Steun			
Steun voor cultuur en instandhouding erfgoed (artikel 53)	100% Steun obv funding gap analyse	100% Steun obv funding gap analyse	<u>Investeringssteun</u> 165m EUR/ investeringsproject <u>exploitatiesteun</u> 82.5mEUR/onderneming/jaar
Steun voor sportinfrastructuur en multifunctionele-recreatieve infrastructuur (artikel 55)	Methode 1:Steun tot 2.2m EUR Max. 80% Methode 2: funding gap analyse	Methode 1:Steun tot 2.2m EUR Max. 80% Methode 2: funding gap analyse	<u>Investeringssteun</u> 33m EUR of totale kost boven 110m EUR per project <u>Exploitatiekost</u> 2.2m EUR/infrastructuur/jaar
Investeringssteun voor lokale infrastructuurvoorzieningen (artikel 56)	100% Steun toegekend obv funding gap analyse	100% Steun toegekend obv funding gap analyse	11m EUR of totale kost indien +22m EUR voor zelfde infrastructuur
Steun voor zeehavens (Artikel 56 ter)	tot 5.5m EUR max. 80% Bouw/vervanging/modernisering van haveninfrastructuur; Tot 22m EUR 100% Tss 22m-55m EUR max 80% Boven 55m EUR max. 60% Bouw, vervanging/modernisering van toegangsinfrastructuur/baggerwerkzaamheden max 100% (funding gap analyse)	tot 5.5m EUR max. 80% Bouw/vervanging/modernisering van haveninfrastructuur; Tot 22m EUR 100% Tss 22m-55m EUR max 80% Boven 55m EUR max. 60% Bouw, vervanging of modernisering van toegangsinfrastructuur/baggerwerkzaamheden max 100% (funding gap analyse)	Algemeen:143 miljoen EUR in aanmerking komende kosten/ per project Specifiek: 165 miljoen EUR/per project kernnetwerkcorridor
Steun voor binnenhavens (Artikel 56 quater)	Methode 1:tot 2.2m EUR steun 80% Methode 2: funding gap analyse	Methode 1:tot 2.2m EUR steun 80% Methode 2: funding gap analyse	Algemeen: 44 miljoen EUR in aanmerking komende kosten per project Specifiek: 55 miljoen EUR/per project kernnetwerkcorridor

ANNEX 4: NUTTIGE HYPERLINKEN

- De Algemene Groepsvrijstellingsverordening afgekort AGVV (integrale NL versie)
<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014R0651&from=DE>
- De Algemene Groepsvrijstellingsverordening, handleiding EC - FAQ, juli 2015 (ENG versie)
http://ec.europa.eu/competition/state_aid/legislation/practical_guide_gber_en.pdf
- de minimis verordening
https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202302831
- Europese Commissie DG Competitie website, staatssteun
http://ec.europa.eu/competition/state_aid/overview/index_en.html
- Staatssteun cases, zoekrobot + handleiding
http://ec.europa.eu/competition/state_aid/register/
<http://ec.europa.eu/competition/elojade/isef/index.cfm>
<http://ec.europa.eu/competition/cases/manual.html>
- Staatssteun nieuws
http://ec.europa.eu/competition/state_aid/what_is_new/news.html
- Persbericht EC Staatssteun: Wat is mogelijk onder EU regels? Een overzicht
http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-08-659_en.htm?locale=en
- Persbericht EC staatssteun FAQ i.v.m. EU regels
http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-08-660_en.htm?locale=en

